

Francesc Torralba: «El sentit de la vida te l'has de construir sempre tu»

El filòsof diu que «la qüestió no és quant temps vius, sinó què en fas»

Des del sentit de la vida (<http://www.catorze.cat/noticia/6119/sentit/vida>) fins a l'art de saber estar sol (<http://www.catorze.cat/noticia/7157/art/saber/estar/sol>) . El filòsof i teòleg Francesc Torralba (http://www.catorze.cat/autor/Francesc_Torralba) (Barcelona, 1967) mira la vida des del matís, i sobretot des de la profunditat. Parlem del repte de la vida: ser.

Aquesta conversa està patrocinada pel celler **Més Que Paraules** (<http://mesqueparaules.cat/>)

Foto: Arxiu Francesc Torralba

Vivim molt de cara a la galeria?

Vivim molt pendants del que diran els altres, i això és una forma d'alienació i de subjugació. Ens autolimitem les conductes i els missatges verbals, pensant molt quina rebuda tindran. I això porta censures. Ho veig fins i tot a l'àmbit universitari: quan una persona té un criteri que no és habitual, si no té audàcia, tendeix a amagar-se. Llavors, la minoria i la singularitat es dissolen. En podríem dir l'esclavitud del políticament correcte. És una presó i fa que busquem molt l'acceptació, el reconeixement i la veneració dels altres.

Estem pendants d'encaixar en un patró.

En el fons, preferim pertànyer al ramat, ser reconeguts, tenir l'escalfor i saber que som algú per als altres, que no apostar pel camí de la llibertat i de l'autenticitat, que sovint és solitari. Ho veig en persones que escullen opcions molt diverses. Per exemple, qui es fa capellà, o monja, o qui estudia una carrera d'humanitats encara que es consideri inútil i absurda. La cultura de l'èxit és fonamental i el que s'espera de tu és que tinguis beneficis, que siguis rellevant. En el nostre context, les minories pateixen sempre i s'ha de ser molt valent per tenir autenticitat i poder-la manifestar, perquè moltes vegades només és viscuda cap endins. Públicament no manifesto el que crec, perquè em diran conservador o el que vulguis. Per tant, vaig dient el que toca dir per ser acceptat. Però en l'àmbit privat i íntim sí que manifesto allò que penso i crec.

Estem més preocupats per aparentar que per ser.

Sí, la diferència és important: una cosa és aparentar, que és el que mostres cap enfora, i una altra cosa és allò que ets. Molt sovint fem una selecció d'allò que som i només mostrem el que els altres acceptaran. Això ho veiem en el terreny de les creences, de les opcions polítiques, espirituals, sexuals. I encara passa més en contextos de desconfiança, com ho pot ser l'empresa. On hi ha un nexa de confiança -l'amic, la parella- no has d'aparentar. L'altre et coneix nu: aquestes són les meves ferides, els meus límits, les meves fronteres. Accepta'm com soc. Però en contextos de desconfiança, on no saps què farà l'altre amb les teves fragilitats, encara tanques més la porta. Imagina't en un context de tanta hipercompetitivitat què vol dir mostrar les teves febleses.

Però és de valents mostrar-se dèbil.

Per descomptat, però demana un pacte de confiança. Cada vegada has de seleccionar més a qui confies aquesta informació que pot utilitzar de manera molt contraproduent cap a tu.

O al contrari, et pot fer millor.

Exacte. I això ho vas veient en el tracte. Quan obres el cor? Quan tens garanties que l'altre, amb això que li revelo, no se'n riurà, sinó que ho respectarà i vetllarà perquè pugui créixer. Això vol dir que en contextos de desconfiança tendim més a tancar-nos. En contextos marcats per la tirania del políticament correcte ho fem molt. Sobretot si les opinions són molt diferents de la majoria o són punts de vista que podrien ser considerats molt estranys.

Ens toca ser valents.

Sí. Ens toca dir el que pensem, mostrar el que som. Perquè si tots acabem pensant el mateix, vestint el mateix, menjant el mateix, creient el mateix, això es converteix en una autopista gris i es perd riquesa. En canvi, en la mesura que hi ha singularitat, tendim a una societat multicolor.

És que si no, perdem el poder sobre nosaltres mateixos.

Perds el poder, l'autenticitat i perdem riquesa de diversitat de pensament. Tenim una altra assignatura pendent: com entendre'ns sent tan diversos. D'acord, som diferents, però hem de coexistir en una plaça, en un bar, a les rambles. Això ens demanarà treballs de consens, de pactes.

D'escoltar.

És bàsic. Per què et comportes així? Què penses? Què esperes de la teva vida? L'escolta és una saviesa bàsica en el diàleg entre religions. L'escolta demana temps, però no en tenim. Si l'altre et diu "només dispeno de trenta segons, digue'm tot el que penses", necessàriament faràs una simplificació, una espècie d'esperpent d'allò que ets. Llavors hi ha comunicació i incomprensió. L'imperi de la velocitat a què estem tan sotmesos fa que els processos d'escolta quedin reduïts al mínim.

I fins i tot amb persones molt properes a tu.

I tant. Amb el fill, la parella, el germà.

Pots viure-hi tota la vida i no saber-ne res.

Com si fóssim dos estranys sota un mateix sostre. Ens veiem al matí i al vespre, un fregament: bon dia i bona tarda, en els millors dels casos. Cortesia, bona educació. Però dius: "Tu i jo per què ens vam casar un dia?", o: "Per què em vas engendrar?". Els poços intersticis que tenim de relació els saturem amb estímuls audiovisuals: televisió, ràdio, xarxes. És que el rostre a rostre és molt violent: mentre hi ha algú que parla o que diu bestieses a les xarxes, tenim un pretext per parlar. Però en el rostre a rostre no hi ha xarxes, internet, televisió. Per primera vegada dius: "Filla, què vols fer amb la teva vida? Com et van les relacions?". Però aquestes preguntes demanen temps, silenci i la interrupció del soroll ambiental, que és la gran excusa per no aprofundir.

Ens fa por aprofundir?

Sí. Ens fa una por terrible aprofundir, perquè trenquem els tòpics. L'etiquetatge ràpid és el que funciona a la societat industrial. En canvi, quan escoltes algú les etiquetes que li havies posat cauen.

I venen els matisos.

I, a part, les preguntes inquietants. Tu l'havies qualificat d'una manera, i la persona et trenca aquell tòpic. A mesura que vas agafant confiança, ja no et dirà només allò que t'afalaga: "Ets collonut, ho fas tot molt bé". I ve el: "De totes maneres, pare, crec no parlem mai. Treballes massa." Això vol dir que has d'estar disposat a escoltar crítiques. És com el director general que surt del despatx i recorre tota l'empresa. T'exposes que algú et digui: "Escolti, ha vist les humitats que hi ha?". Estàs tancat al teu despatx i tens un consell de direcció que te'l blinda, i no passa res. Però tampoc saps res. Surts, ets més vulnerable. Però pots créixer, pots veure com és l'organització en què estàs, què esperen de tu, com està la tribu; perquè has trencat els filtres.

No deixem que les persones estiguin tristes.

No acceptem la tristesa.

I hi ha una mena d'alegria postissa.

Sempre toca estar alegre. Sembla que estiguem obligats a ser feliços i a ser divertits. Hi ha una sèrie d'estats que no acceptem: la tristesa en seria un. La mirem de suplir amb el fàrmac. La nostra és una societat farmacocràtica, la del poder del fàrmac per resoldre tots els mals de l'ànima.

Però no els resol.

Certament. Aquest senyor se sent culpable: pastilla. Aquest senyor se sent buit: pastilla. Aquest altre està angoixat perquè ha de decidir si se separa o no: pastilla. Si se't mor algú, toca estar trist. I desesperat. Tot ho intentem tipificar com a estats patològics, que tenen un correlat que és el fàrmac o la teràpia immediata per resoldre-ho. I no és així: et pots aixecar al matí i estar trist. I l'endemà estar trist. I l'altre, també. I l'altre. I no saber per què ho estàs.

I no sentir-te'n culpable, perquè a vegades et fan sentir malament per estar malament.

Hi ha situacions que no s'accepten: tenim una intolerància a l'envelliment. Has d'aparentar, sigui com sigui, ser jove. Perquè si no ho ets, no estàs acceptat socialment. Estàs al calaix dels que sobren.

Tot això amaga pors.

Por a l'envelliment, al pas del temps, a la mort. El tabú del segle XIX era el sexe, estava prohibit parlar-ne. El tabú d'ara és el fracàs: ningú diu que fracassa. Mira, escolta, em vaig casar amb la meva parella, ho hem intentat i no ha anat bé. Què he après d'aquest fracàs? O he fracassat amb aquesta empresa: vaig fer un estudi de mercat, pensava que ens en sortiríem i vam plegar. El fracàs és una paraula prohibida. O una altra paraula seria dependència: tothom ha de ser autònom, jo només depenc de mi. En canvi, el que som és extraordinàriament dependents els uns dels altres.

Fins i tot depenem de la mirada de l'altre.

Per descomptat. Hi ha dependències que són molt evidents, però el cas és que no ho volem reconèixer. Jo soc independent, m'ho he fet tot sol, no necessito ningú: el meu pis, el meu sou, les meves vacances.

No ens agrada mostrar-nos fràgils.

La fragilitat és una altra paraula prohibida. Els fràgils no els suportem, els portem a hospitals i geriàtrics. Ens resulta molt pesat conviure amb una persona que pateix una greu fragilitat. En canvi, ens trenquem amb facilitat. La Bíblia utilitza una imatge molt bonica: compara l'home amb un vas de terrissa. Només que faci una mica d'aire i caigui, es trenca en mil bocins. Conté un tresor a dins, però has de ser molt curós amb ell. I això és el que som nosaltres.

Ens hem de tractar amb tacte.

El tacte és una virtut clau. Vol dir tenir cura de l'objecte que tens entre mans. Si vas massa ràpid, el trencaràs. Si crides massa, el trencaràs. Has d'anar amb compte, i això vol dir tenir delicadesa. Per tant, requereix temps, coneixement de l'altre, empatitzar-hi. Enmig d'una coberteria de porcellana, no entris com si anassis amb un cavall sicilià, ves amb peus de plom. La cura i l'escolta van lligades al temps, i no en tenim.

És absurd, perquè vivim 80 o 90 anys i diem que no tenim temps.

Vivim més temps que els nostres avantpassats. Fem moltes més coses en un dia perquè la tecnologia ens ho permet. Però tenim la sensació de tenir menys temps.

Ens toca ser, i no tant fer?

Exacte. Toca prioritzar i discernir: amb el temps de què disposes, que són 24 hores per a tothom, què en faig? Hi ha un temps que l'he de dedicar a resoldre les necessitats bàsiques: menjar, dormir, descansar. I per això necessito recursos. Però què faig amb el temps sobrant? De temps n'hi ha molt, però el tema és com l'utilitzes. Tenim adolescents que cada dia estan navegant sis hores. El temps és un do preciós.

I que s'acaba.

Justament per això ho és. T'ha estat donat un temps, no saps fins quan. Al maig vaig celebrar 50 anys, i no m'ho imaginava, que passés tan ràpid. Si fa quatre dies que anava amb bicicleta. Ho has d'assumir, és molt difícil que visqui 50 anys més. A mesura que et vas fent gran vas veient que el temps és preciós perquè no és indefinit.

Valorem les coses quan veiem que s'han acabat.

Exacte. No hi seràs sempre. Aprofita el temps al màxim. Però aprofitar-lo no vol dir fer tants diners com puguis, o treballar com més millor, sinó prendre'n partit de la manera que et sembli més

creativa: passejant, conversant, escrivint, mostrant-te com ets al món. La qüestió no és quant temps vius sinó què en fas, del que tens. Hi ha gent que ha viscut molt poc i ha fet grans coses, i d'altres que n'han viscut molt i són un paràsit de la història.

Hi ha qui només es projecta en el futur.

Sí, que diuen "faré això, faré allò". Però l'ara se'ls dissol entre els dits. Podem planificar, però això no ens ha de treure ser plenament en l'ara. Que ara no hi hagi res més al món que el que tu i jo diem. Es tracta de no deixar escapar el moment que vius, ser-hi presents.

La Montserrat Abelló deia que "el nostre pitjor enemic som nosaltres mateixos (<http://www.catorze.cat/noticia/3869/montserrat/abello/nostre/pitjor/enemic/som/nosaltres/mateixos>)".

A la vida hi ha diverses lluites, perquè amb els altres també t'hi has de trobar: et frenen el pas, et limiten, les enveges, les gelosies, els ressentiments, has de defensar el teu espai a la feina. Tant de bo no fos així, però no vivim sols en una illa. La lluita més forta és la que tens contra tu mateix. Ens exigim massa.

I ens castiguem massa.

El pitjor examen és el que et fas a tu mateix, perquè et coneixes molt per dins. A vegades hi ha un excés d'exigència: he de fer, he de dir, he de ser el número u, he de tenir aquesta intel·ligència, aquest sou, ser reconegut. Això et posa amb una tensió enorme amb tu mateix. Quan t'alliberes d'aquestes expectatives, vius molt millor.

I com te n'alliberes?

Aprenent el que ets i el que pots aportar. És com aquella persona que està *desquiciada* perquè vol tenir el mateix cos que aquella actriu, i es canvia el nas, els llavis. Fa tota mena d'exercicis, d'inversions, de cirurgies plàstiques. Tu ets tu, has d'acceptar qui ets i agrair-ho, i tractar d'extreure tot el teu potencial. Però no estàs feta per ser el clon d'algú altre.

Dius que la pitjor enveja no és la de tenir sinó la de voler ser igual que algú altre.

Una cosa és l'enveja del tenir: vull el teu cotxe, la teva propietat. El pitjor que et pot passar és voler ser com algú altre, perquè tu sempre seràs tu. Podria arribar a tenir les mateixes vambes que tu, però no puc ser qui ets. El que has de ser és capaç d'acceptar el teu ésser, estimar-lo, agrair-lo, treballar-lo i donar tot allò que hi ha en tu. Però l'enveja ens pot devorar per dins.

A vegades aquestes comparacions venen de fora.

Perquè aquest esperit comparatiu ja ens l'han transmès educativament: "Mira el teu germà quines notes". Ja et posen el verí de l'esperit de la comparació dins del teu ADN. I què passa si t'ho diuen un dia i un altre i un altre? Que al final desitges que mori aquella persona, que desaparegui. Li tens tírria, perquè constantment te'l posen com a referent. Hi haguessis pogut tenir una bona relació, però és que t'hi comparen i això et va buidant la personalitat.

En les comparacions sempre hi ha algú que hi surt perdent.

Sempre, perquè et posen un model. He de ser el que estic cridat a ser, no com ell. La comparació la tenim molt ficada: comparem a l'escola -aquest nen juga a futbol, jo no-, a la universitat -ell té una beca, jo no-, a l'empresa -ell té un alt càrrec, jo no- i als geriatrics -aquest té salut, jo no-. Ens passem la vida comparant.

Faulkner (<http://www.catorze.cat/noticia/4008/faulkner/millor/tu/mateixa>): "Intenta ser

millor que tu mateix".

Aquesta seria la bona. Compara't amb com eres quan tenies trenta anys, o quinze. Què has après, en què podries millorar. Però la comparació amb l'altre és destructiva, perquè acostuma a ser jeràrquica: és millor o pitjor. I no veiem que en el que és millor també hi ha debilitats. D'acord, cobra tres vegades més que tu, però no té cap amic, no té dissabtes ni diumenges i no té cap relació amb els seus fills. Ha guanyat el Tour de França, però mira els sacrificis que això comporta. Fem trampa: mai comparem les debilitats, sinó l'excel·lència. Això ho fem molt: "Si hagués dit això al meu pare!" Les comparacions destrueixen qui tens davant i fan que mitifiquis el qui és absent. El que no hi és és el millor, però tu que estàs al davant no vals res. I no és així, perquè el d'abans no era tant i el d'ara té capacitats.

Hauríem de cultivar-nos una mica més l'autoestima.

Sense caure en el narcisisme, que és un defecte molt comú. Jo, jo, jo i ningú més que jo. I possessiu: meu, meu, meu. Em preocupo per mi, les meves coses, el meu cos, el meu mòbil. Ningú vol viure amb un individu que té com a única preocupació és ell mateix. El destí final d'un narcisista és la soledat. No l'aguanta ningú.

No és el mateix estar sol que sentir-te'n.

Pots estar sol, al bosc, i no sentir-te'n. Pots estar aïllat en una presó i no sentir-te sol, perquè saps que a tres mil quilòmetres algú plora per tu. En canvi, el sentiment de soledat va lligat amb el "ningú s'interessa per mi". És un avi a l'Eixample de Barcelona: s'ha aixecat, però podria no haver-se aixecat i ningú se n'hauria adonat. Després hi ha la soledat buscada, per meditar i ordenar les idees.

La vida té sentit?

Hem de construir-li un sentit. No baixarà del cel. I l'hem de construir per assaig i error. Et pots equivocar. Hi ha persones que durant part de la seva vida han pensat que allò que els donaria sentit seria tenir molts diners. Després, tenen 45 anys, es miren al mirall i pensen que la seva vida és un fàstic. Tinc una casa on no vaig mai, un cotxe meravellós, però em sento buit. El contrari del sentit és la buidor, que és terrible. És molt temerari dir a algú quin és el sentit de la vida. Una ballarina et dirà que el que li omple és ballar cada dia vuit hores, encara que visqui en un pis precari, i no sàpiga si l'any vinent tindrà contracte.

És tenir un lligam amb la vida.

Trobar una narració, un argument, un perquè al que fem. Hi ha qui troba el sentit de la seva vida en els seus fills, en estimar-los en acompanyar-los. I quan se'n van de casa? L'has de reconstruir. Has de reinventar-te, perquè l'argument que tenies s'acaba. Vostè s'ha de jubilar. És que el sentit de la meua vida era venir a ensenyar aquests joves. Doncs potser ara pot passejar amb els seus nets, que és el que no feia amb els fills.

I si està permès estar tristos, també ho pot estar no trobar-hi sentit.

Per descomptat. A tots ens pot passar que no trobem sentit a una malaltia, a una feina, a una relació. Hi ha moments de baixada, de crisi de sentit. Però l'has de tornar a trobar, a alimentar, perquè si no, no surts de casa. Si no hi ha sentit, no hi ha lluita.

L'empenta te l'has de fer tu mateix.

A vegades els altres et donaran un cop, però el sentit de la teua vida te l'has de construir sempre tu.

Conversa patrocinada pel celler **Més Que Paraules** (<http://mesqueparaules.cat/>)

(<http://mesqueparaules.cat/>)